

EEN STEEDS terugkerend begrip in het behoud van de biodiversiteit op de boerderij is de 'genetische variatie'. Met de huidige stand van de techniek is die genetische variatie heel eenvoudig te bewaren. Je stopt een zaadcel, een eicel, een embryo, of om het even welk stukje weefsel in een vat met vloeibare stikstof en klaar is Kees. Bij -196 °C lijkt het genetisch materiaal tot in de eeuwigheid bruikbaar. Toch is er meer dan de genetica alleen. Verdwijnende landbouwhuisdierrassen vertegenwoordigen meer dan alleen hun genen. In levenden lijve geven ze letterlijk kleur aan het agrarisch landschap, aan natuurgebieden, en zelfs aan ons bord met eten. In de volgende paragrafen worden de belangrijkste redenen en manieren beschreven om bedreigde landbouwhuisdieren *in vivo* te behouden.

Zeldzame huisdierrassen als natuurbeheerders

Zeker als je in de winter de krant openslaat, krijg je de indruk dat begrazing een heel modern 'probleem' is. De laatste jaren wordt er immers iedere winter gediscussieerd of we de 'grote grazers' in natuurgebieden nu moeten bijvoeren of niet. In

feite is begrazing natuurlijk al bijna zo oud als de natuur zelf. Sinds er planten op het land voorkomen zijn er dieren geweest die deze planten aten. De eerste grazende zoogdieren zijn ongeveer 60 miljoen jaar geleden ontstaan.

In het klimaatsgebied van West-Europa zijn de meeste graslanden ontstaan dankzij landbouwers, in tegenstelling tot bijvoorbeeld de steppen, de pampa's of de prairies in andere werelddelen. Zo'n 7.000 jaar geleden zijn bij ons de bossen gekapt, moerassen drooggelegd en in gebruik genomen door gedomesticeerde runderen, schapen en paarden. Deze zogenoemde cultuurgraslanden waren in die tijd ook van groot belang als leefgebied voor wilde planten en dieren. Enkele honderden planten- en diersoorten, waaronder een groot aantal tegenwoordig bedreigde en zeldzame soorten, zijn gebonden aan grasland. Helaas zijn de meeste typen oorspronkelijk grasland nu zeldzaam geworden in ons land of zelfs uitgestorven. Ze zijn vrijwel geheel beperkt tot natuurreservaten. Waar vind je nog graslanden die lila zijn van de pinksterbloemen? Met de oorspronkelijke graslanden zijn ook veel landbouwhuisdieren die deze graslanden afgraasden verdwenen. Zwartbonte runderen met hoorns, brandrode runderen, lakenvelders, blaarkoppen en Friese roodbonten, je ziet ze nog maar zelden.

VRAAG 1

Zouden oude heideschaaprasen ook buiten de heidegebieden gehouden worden? Waarom wel of niet?

Geschied voor het ruige werk

‘Oude grazers’ hebben een aantal belangrijk verschillende eigenschappen ten opzichte van de moderne boerderijdieren. Ze hebben meer vet, ze zijn op latere leeftijd geslachtsrijp, ze groeien trager en ze geven minder melk. Samengevat zijn ze beter aangepast aan een leven in ruig terrein. Omdat de fokkerij van de runderrassen in Neder-

Landschap/natuurtype	Huisdierrassen
Halfnatuurlijk landschap:	
Heide en heischraal grasland	Heideschaap (Drents, Veluws, Kempisch)
Duinen	Heideschaap
Kwelders	Melkschaap (Fries en Zeeuws)
Matig rijk grasland (kamgrasland)(droog)	Holstein Friesian zwartbontrund
	Blaarkop
	Lakenvelders
	Fries roodbont/zwartbont
	Maas-Rijn-IJsselrund
	Schoonebeker-schaap
Kalkgrasland	Mergellandschaap
	Glanrund
Zilver schoongrasland (uiterwaard)	Brandroondrund
	Maas-Rijn-IJsselrund
Natuurrijk cultuurlandschap:	
Kamgrasland (droog/vochtig)	Fries roodbont/zwartbont
	Brandroondrund
	Fries-Holstein (oud type)
	Witrik
	Lakenvelder
	Blaarkop
	Nederlandse landgeit
	Nederlandse bonte geit
	Groninger, Gelders en Fries paard
	Nederlands trekpaard
Zilver schoongrasland (nat)	Brandroondrund
	Blaarkop
	Witrik
	Maas-Rijn-IJsselrund

land de laatste tijd vooral gericht is geweest op de productie van melk en vetarm vlees, zijn de meeste moderne rassen niet meer geschikt voor gebruik bij het beheer van ruige natuurterreinen.

Boeren in halfnatuurlijk landschap

Beheerders van natuurgebieden willen doorgaans de zogenoemde natuurlijk successie remmen: grazers moeten voorkomen dat er te veel bos en struweel ontstaat. Het werkterrein van de grazers is dan geen omheind weiland, maar grootse graslanden, rietlanden, heidevelden of duinen. Een groot aantal gebieden van Natuurmonumenten, zoals het heideterrein Kampina in Noord-Brabant, het Zwanenwater in Noord-Holland of de Korendijkse Slikken in Zuid-Holland, wordt door grazers beheerd. Heideschape, runderen en pony's houden daar de begroeiing in toom. De beheerders letten op het aantal dieren, de soort grazer, het tijdstip en de duur van begrazing. Op die manier proberen ze het type natuur terug te krijgen dat hen voor ogen staat. Ze gebruiken vaak de oude landbouwhuisdierrassen die boeren van oorsprong ook in dit soort terreinen gebruikten, zoals het Drentse heideschaap, het Veluws heideschaap en het mergellandschaap.

Natuurbeheer is geen landbouw

Boeren streven naar productie, natuurbeheerders naar behoud van biodiversiteit. Vandaar dat de dieren die nu worden ingezet in het natuurbeheer toch vaak anders zijn – in kwantiteit en in kwaliteit – dan vroeger in het boerenbeheer. Vooral bij het begrazen met paarden of runderen worden betrekkelijk weinig zeldzame Nederlandse rassen gebruikt. Meestal worden daarvoor robuuste en geharde Schotse hooglanders, galloways of herefordrunderen ingezet. Bij uitsluitend begrazing in het zomerseizoen worden relatief gewone vleesrassen als limousin, charolais, blonde d'Aquitaine en vooral ook jonge holstein friesianrunderen

Mergellandschappen op de Pietersberg bij Maastricht

ingezet. Mogelijk worden in de toekomst meer inheemse landbouwhuisdierrassen als MRIJ, brandroodrund, of het zeldzame glanrund ingezet. Zeker bij seizoensbegrazing op niet al te voedselarme graslanden, zoals uiterwaarden en veenweidegebieden, kunnen deze oud-Hollandse runderrassen ook de natuurdoelen halen.

Bij omvorming van voormalige akkers en kunstweiden naar een meer natuurlijk grasland zonder bemesting, zijn er tijdelijk wel mogelijkheden

voor oud-Hollandse rassen. Op heidevelden worden bijvoorbeeld op vrij veel plaatsen heideschappen in gezet, waarbij iedere streek

zijn eigen ras inzet. In Drenthe het Drents heideschaap, op de Veluwe het Veluws heideschaap, in Brabant en Limburg Kempische heideschappen, op de kwelders het Zeeuws melkschaap, of in Noord-Nederland het Fries melkschaap.

In ruige natuur hebben moderne rassen niets te zoeken

Natuur of cultuur

Verreweg de meeste landschappen in Nederland zijn cultuurlandschappen met een lange of minder lange geschiedenis en een streekeigen identiteit. Oorspronkelijk hadden deze landschappen ook hoge natuurwaarden, omdat tal van planten en dieren hierin een goed leefgebied vonden. De meeste van deze landschappen hebben aan natuurwaarde ingeboet, maar gelukkig zijn er ook nog gebieden waar deze oude cultuurlandschappen nog rijk zijn aan natuur. Het zijn altijd landschappen met verschillende percelen met een grote landschappelijk variatie. Grasland is daar dikwijls een dominante terreintype. Oorspronkelijk bestonden ze uit bloemrijke dotterhooilanden, in het voorjaar geel van de dotterbloemen, of blauwgraslanden, waarbij 'blauw' waarschijnlijk de betekenis 'schraal' heeft. Traditionele perceelscheiding, zoals hagen, boomsingels, bosranden, poelen, sloten en slootkanten kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan de natuurrijkdom van deze landschappen. Naast natuurwaarden hebben deze cultuurlandschappen ook een belangrijke betekenis als cultuurhistorisch erfgoed.

Juist in deze oude cultuurlandschappen zijn veel van onze oorspronkelijke landbouwhuisdierrassen ontstaan. Ze passen het beste bij deze cultuurlandschappen en worden daarom weer zoveel mogelijk ingezet bij het begrazingsbeheer. Voorbeelden daarvan zijn het lakenvelder rund op landgoederen en buitenplaatsen. Veel oude landbouwhuisdierrassen zouden bij het natuurbeheer ingezet kunnen worden in die streken waar ze oorspronkelijk werden gehouden.

De kinderboerderij als etalage voor zeldzame rassen

Sinds de jaren zestig zijn vooral rond de grotere steden in ons land kinderboerderijen opgezet.

Kinderboerderijen kunnen oude rassen in stand houden

Bezorgde volwassenen zagen dat kinderen nauwelijks nog contact hadden met landbouwhuisdieren. Doordat gewone boerderijen steeds groter werden en op een bijna industriële manier dieren gingen houden, verdwenen de dieren meer en meer uit het zicht. Bovendien gingen er steeds strengere eisen gelden rond hygiëne op die boerderijen. Zeker na de varkenspest van 1997 en 1998, de mond-en-klauwzeer van 2001, de vogelgriep van 2003 en de Q-koorts van 2009, zijn boerderijen gesloten forten geworden. Vreemden mogen niet meer op

het erf komen, zeker niet om in de stal te neuzen.

Ondertussen worden de steden steeds voller

gebouwd, omdat we het buitengebied liefst open houden. Voor de duif of de geit die opa vroeger nog wel eens in zijn tuin hield, is vaak geen plaats meer. Sterker nog: in veel Algemene Plaatselijke Verordeningen (APV's) staat dat je in de stad niet eens een haan mag houden! Inmiddels bieden 350 kinderboerderijen een alternatief. Ieder jaar ontvangen zij met z'n allen ongeveer 30 miljoen bezoekers.

Zichtbaar maken van het levend erfgoed

Een kinderboerderij is in de eerste plaats – de naam zegt het al – een plek waar kinderen in contact komen met dieren; in de brede zin van het woord. Maar de kinderboerderijen hebben ook een belangrijke functie in het zichtbaar maken en houden van de oud-Nederlandse huisdierrassen. Net als historische gebouwen, vertellen oorspronkelijke huisdierrassen een verhaal over de geschiedenis. Lakenvelderkoaien bijvoorbeeld, dat zijn niet zomaar zwarte of rode koeien met een wit 'laken' over hun rug, ze waren de 'bling bling' van hun tijd. De oude huisdierrassen zijn levende monumenten die een verhaal vertellen over de

geschiedenis van de streek, over de keuzes die onze voorouders hebben gemaakt, die zichtbaar maken waarom we zijn wie we nu zijn.

Geschied voor de kinderboerderij

Kinderboerderijen zoeken soorten en rassen die geschikt zijn om kinderen mee om te laten gaan. Een opvallende kleurtekening is een pre en er moeten gemakkelijk mannelijke fokdieren of vervanging te krijgen zijn. De meeste oude rassen voldoen aan de eis van 'gebruiksgemak'. Ze zijn gemakkelijk om te houden omdat ze nooit zijn gefokt voor een veeleisende, hoge productie. Ook is het krijgen van jongen meestal geen probleem. Ze groeien langzaam waardoor er nauwelijks problemen met gewrichten optreden. Maar door inteelt in de huidige (kleine) populaties, zijn er bij sommige rassen en 'kleurslagen' wel gezondheidsproblemen ontstaan. Doordat ze zeldzaam zijn, is het soms ook moeilijk om aan mannelijke dieren (hanen, rammen, bokken) te komen of om dieren te vervangen als ze van ouderdom zijn doodgegaan.

Kinderboerderijen als educatief centrum

Boerderij Wolfslaar van de Gemeente Breda werd in 2004 het eerste Educatieve Centrum van de Stichting Zeldzame Huisdierrassen. In de vijf jaren daarvoor werden de gehouden dieren vervangen door dieren van oud-Nederlandse rassen. De boerderij koos – waar mogelijk – streekeigen rassen. Er worden nu ongeveer 15 oud-Nederlandse rassen gehouden zoals lakenvelderkoaien, Twentse landganzen, hyacinthduiven, babanterkippen, havannakonijnen, landgeiten en Kempische heideschapen. In 2009 werd Wolfslaar circa 130.000 keer bezocht. Ook op de Speelboerderij Elsenhove in Amstelveen worden oude rassen gehouden. Hier ligt de nadruk vooral op spel en recreatie, voor ongeveer 80.000 bezoekers per jaar. Studenten van de Agrarische Hogeschool in Den Bosch zoeken in

Op een kinderboerderij komen kinderen nog in contact met dieren.

het kader van stageopdrachten uit welke oude rassen passen bij de boerderij, niet alleen qua dieren, ook van bijvoorbeeld hoogstamfruitbomen die oorspronkelijk in deze streek voorkwamen. Op die manier moet weer een boerderij ontstaan die in alles de sfeer ademt van vroeger tijden in een modern jasje.

Kinderboerderij is spil in netwerk van fokkers

Een kinderboerderij zal niet snel een fokcentrum worden voor oorspronkelijke huisdierrassen. Daarvoor ontbreekt de ruimte, de tijd en meestal ook de kennis. Maar een netwerk onderhouden kunnen ze wel. De bezoeker krijgt op een kinderboerderij met oud-Nederlandse rassen dieren te zien met een verhaal, terwijl de fokker een handige etalage en stalling heeft voor zijn dieren. Verschillende kinderboerderijen zijn daarbij ook nog erkend als stagebedrijf voor het groenonderwijs. Op die manier wordt de kennis over oorspronkelijke rassen optimaal aan de basis verspreid.

VRAAG 2

Kinderboerderijen zijn in de beeldvorming vooral voor (kleine) kinderen. Hoe kun je kinderboerderijen interessant maken voor jong en oud?

Help elkaar, koop plaatselijke waar

Traditionele Nederlandse landbouwhuisdieren zijn zeldzaam geworden omdat hun functie is overgenomen door moderne en hoogproductieve rassen. Een kleine groep liefhebbers houdt de oude rassen nog levend. Maar wat als ook deze liefhebbers er niet meer zijn? Een betere manier om zeldzame huisdierrassen voor uitsterven te behoeden, is door ze opnieuw een functie te geven in onze maatschappij. Zoals in zoveel vakgebieden geldt ook hier het motto: *use it or lose it*.

Komt een bedreigd huisdier op sollicitatie ...

Zoals de persoon met de beste papieren, vaardigheden en eigenschappen wordt aangenomen voor een baan, zo zouden ook zeldzame huisdierrassen weer moeten meedingen naar zinvolle functies. Elke persoon is uniek en past daardoor bij een baan met een unieke baas en unieke collega's: op ieder potje past een dekseltje. Zo is het ook met zeldzame huisdierrassen, want elk ras heeft zijn eigen unieke eigenschappen. Eén van de 'banen' waarvoor zeldzame rassen in aanmerking komen, is hun product: vlees, melk, eieren en wol. Door producten af te zetten, wordt een vraag naar zeldzame rassen gecreëerd. De noodzaak tot bewaren wordt dan een noodzaak tot gebruiken. Ons cultureel erfgoed wordt dan pas echt levend erfgoed.

Om ervoor te zorgen dat elk ras voor de meest geschikte functie wordt ingezet, moeten we op zoek naar waar deze rassen 'goed in zijn'. Wat zijn hun sterke kanten, welke eigenschappen maken het ras uniek? En waarom zou iemand dit unieke product kopen? Daarom is het belangrijk te weten waar de kopers van de producten, de consumenten, waarde aan hechten. Waar letten ze op als ze een product kopen? Waarom kopen ze sommige producten wel en andere niet? En wie zijn eigenlijk die consumenten? Deze vragen en de bijbehorende antwoorden kun je samenvatten onder de noemer

marketing: Je probeert een product door middel van één of meerdere sterke eigenschappen aan zoveel mogelijk consumenten te verkopen.

Geen kiloknaller, maar kip met een verhaal

De marketing van producten van zeldzame rassen staat nog in de kinderschoenen. Toch is er al een aantal producten beschikbaar. Chaamse pel is er zo één. Het is kippenvlees met een verhaal. Het Chaamse hoen is van oorsprong een landhoenderras uit het Noord-Brabantse plaatsje Chaam.

In de negentiende eeuw was het vlees van dit ras beroemd in heel Nederland, tot aan de koninklijke menukaart toe. Vooral de kapoenen (de gecasteerde hanen) waren geliefd. Sinds

Exclusiviteit maakt een stukje vlees gewilder

het opnieuw op de kaart is gezet, is het succes van dit product ongekend. Door de grote vraag naar Chaams vlees worden er meer Chaamse hoenders gefokt. De populatie van deze dieren wordt daardoor gestaag groter en daarmee minder zeldzaam. Het succes kwam niet zomaar, want voor het ontwikkelen van het 'merk' Chaamse pel hebben de initiatiefnemers eerst gekeken waar hun Chaams

Chaams hoen

hoen goed in is. Welke baan zou deze kip het beste passen? Het succes ligt uiteindelijk in het verhaal bij het eten: met Chaamse pel eet je ook een stukje historie uit de streek.

De smaak van geschiedenis

Ook bij het eten van Drents en Kempisch heideschaap eet je vlees met een verhaal: een dier dat al meer dan 5.000 jaar in Nederland is en dat – letterlijk – de beroemde heidevelden in Drenthe en in de Kempen heeft gemaakt. Zonder heideschapeen geen heide en andersom: ze houden elkaar in stand. Door het vlees van deze schapeen te eten, dus de vraag te verhogen, lever je zowel een bijdrage aan het in stand houden van een zeldzaam ras als aan het behoud van de in Nederland zo unieke heide. Naast dat verhaal heeft het heideschaap ook een eigen culinaire kwaliteit. Doordat heideschapeen de speciale planten van de heide eten, krijgt het vlees een wildachtige smaak. Ook dit product is zeer succesvol, want de vraag is veel hoger dan het aanbod. Een stukje Kempisch of Drents heideschaap moet je van tevoren bestellen, want anders is het al op voordat je er erg in hebt. Dit resultaat hebben de schapeenhoeders mede te danken aan het marktonderzoek dat is gedaan alvorens dit product op de kaart te zetten. Er is gezocht naar een antwoord op de vragen waarom iemand een uniek product als dit zou willen kopen en vooral wie het dan zou kopen. Het resultaat is dat er is ingesprongen op de behoefte van mensen om levensmiddelen te consumeren waarbij landschap, natuur, dier en mens bij elkaar komen, als het ware één geheel vormen. We noemen dit ook wel het verweven van functies. Daarnaast maakt de exclusiviteit dit product nog gewilder.

Paard levert trekkracht en melk

Het Nederlandse trekpaard is de vriendelijke reus onder de paardenrassen. Door de mechanisatie van de landbouw is het trekpaard overbodig, en

daarmee zeldzaam geworden. Dat dit zeldzame ras geschikt is voor andere functies dan alleen het land ploegen, bewijst een paardenmelkerij in Zeeland, de streek waar het ras van oudsher ook vandaan komt. Voor wie het weten wil: aan paardenmelk wordt zelfs geneeskracht toegedicht. Het zou bijvoorbeeld helpen bij allergische aandoeningen, bij de versterking van de darmflora en het immuunsysteem en het zou werkzaam zijn tegen acne of eczeem. De paardenmelkerij in Zeeland heeft naast de melk ook recreatie in de aanbieding: activiteiten die met oude ambachten en buitenleven te maken hebben. Naast dat de trekpaarden gemolken worden, worden ze ook voor deze activiteiten ingezet, zoals in workshops mensen, tijdens trektochten voor de huifkar, in oogstdemonstraties en in teambuildingsessies. Anders gezegd: ze hebben een heel veelzijdige baan. Ook hier is het verweven van functies aan de orde: het product melk wordt verbonden met toerisme en recreatie, met de nadruk op oude ambachten en verbondenheid met de streek.

Een product met een verhaal

Al deze voorbeelden hebben één ding gemeen: de producten worden verbonden aan een verhaal. Of het nu historie, landschap of een oud ambacht is, bij het eten of drinken van het product proef je het verhaal, je beleeft het opnieuw. Beleving wordt net zo belangrijk als smaak. Die beleving van wat je eet wordt bepaald door de associatie die je hebt met het eten. Waar denk je aan als je iets eet of drinkt? Positieve associaties, zoals exclusiviteit ('wat ik eet is bijzonder'), streekgebondenheid ('dit kan ik alleen hier krijgen'), puurheid ('ik eet puur natuur'), of welzijn van het dier ('het dier dat ik eet heeft een goed leven gehad'), zorgen ervoor dat je je goed voelt bij het eten van het product. Het verhaal maakt het product dus niet alleen uniek en bijzonder, maar ook extra lekker.

Marktonderzoek bewijst dat beleving naast

smaak steeds belangrijker wordt. Dierenwelzijn, milieu, landschap en lokale en ambachtelijke productiewijzen worden opnieuw ontdekt door de consument. Het wordt dus steeds belangrijker voor producenten om het verhaal achter hun product te vertellen. Omdat juist de zeldzame traditionele rassen dat verhaal al bij zich dragen, zijn zij uitermate geschikt voor deze functie.

Sleutelfunctie voor de hobbyboer

Het platteland verandert voortdurend. De meeste kleine veehouderijen zijn verdwenen en op veel boerderijen wonen nu mensen die dieren alleen nog als liefhebberij houden. In de stad en zelfs in veel dorpen ontbreekt vaak de ruimte voor het houden van grotere aantallen dieren. Toch zijn er nog mensen die kleinere soorten, of op zijn minst kleine aantallen dieren houden. Soms steken deze liefhebbers veel geld en energie in de dieren en gaan ze naar keuringen en shows. Omdat een deel van deze mensen bewust kiest voor dieren van zeldzame rassen die van oudsher ook in de streek voorkwamen, zijn 'hobbyhouders' een belangrijke

Ook paarden kun je melken.

VRAAG 3

Chaams hoen, heidschaap, paardenmelk, ... welke andere 'producten met meerwaarde' kun je bedenken?

maatschappelijke schakel geworden in het behoud van een dier en daarmee in het behoud van het ras. Hoe groot die schakel is, valt bijna niet na te gaan. Mensen die 'voor de lol' rundvee houden, moeten hun dieren registreren, net als gewone rundveehouders. Ook voor schapen en geiten bestaat een centrale database. Voor paarden, hoenders, ganzen, eenden en konijnen is niets centraal geregeld, laat staan dat het duidelijk is tot welk ras een dier behoort en of het een zeldzaam Nederlands ras is. In het verleden, bij uitbraken van dierziekten, bleek het dan ook niet mogelijk om snel inzicht te krijgen in de aantallen dieren van de verschillende soorten die in de diverse regio's moesten rondlopen.

Hobby en hobby is twee

Zelfs binnen de categorie 'hobbyhouders' bestaan verschillen. Per definitie doen ze het allemaal voor de aardigheid, zonder commerciële belangen. Er is wel een duidelijk onderscheid tussen een liefhebber en een fokker. De liefhebber heeft een dier

voor het plezier, de echte fokker zendt bijvoorbeeld zijn kippen in voor een kleindiershow en streeft naar de hoogste kwaliteit

Het vele papierwerk belemmert de hobbyboer

als het dier beoordeeld wordt door een vakjury. Mensen die zeldzame paardenrassen houden, hebben het paard in eerste instantie voor de recreatie of sport op kleine schaal. Het zo nu en dan fokken van een raszuiver veulen is slechts voor mensen weggelegd die genoeg ruimte en deskundigheid hebben.

Hobbyhouders zijn niet altijd lid van een stamboek. Wanneer ze niet bewust dieren houden van een specifiek ras is dat logisch. Maar voor een goede fokkerij is enige mate van organisatie wel nodig. Een goed contact met andere fokkers bevordert het uitwisselen van dieren. Ook is het

belangrijk dat de groep hobbyhouders voortdurend informatie krijgt over het nut van het behoud van biodiversiteit en bijvoorbeeld het voorkomen van inteelt.

Ook hobby schept verplichtingen

Als je voor je hobby schapen houdt dan heb je te maken met dezelfde regels en dezelfde verplichtingen als een professionele schapenhouder. Voor het houden van schapen, geiten en rundvee is bijvoorbeeld ook voor hobbyboeren een bedrijfsnummer verplicht. Ieder schaap moet je registreren met een 'levensnummer' en een aan- en afmeldsysteem via internet. Hoezo hobby? Sommige houders ervaren de regels inderdaad als onwerkbaar. Dat leidt ertoe dat ze soms snel stoppen met het houden van de dieren of overstappen op een ander dier waarbij minder papierwerk is vereist. Op die manier wordt de keuze voor een diersoort eerder bepaald door wetten en regels dan door de overtuiging dat een oud-Nederlands ras al dan niet in de verdrukking zit.

Hobbydieren worden net zo ziek

Bacteriën, virussen en parasieten kijken niet naar de commerciële status van een boer. Zowel de dieren van de hobbyboer als die op de grote bedrijven zijn dan ook vatbaar voor de meeste zogenoemde veewetziekten. Dat zijn ziekten die zo ernstig kunnen zijn of zich zo heftig kunnen verspreiden dat de overheid de regie in handen houdt over de bestrijding of de preventie. Blauwtong is zo'n ziekte. Schapen kunnen het bijbehorende virus krijgen door de beet van kleine vliegjes, de zogenoemde knutten. Tot 2006 kwam blauwtong in Europa alleen voor in het Middellandse Zeegebied. Mogelijk zorgen de mildere winters ervoor dat de ziekte naar het noorden oprukt. En er staan nog meer tropische verrassingen voor de deur, zoals de Afrikaanse paardenpest en het West-Nijlvirus.

Een hobbyboer mag – net als een 'gewone'

‘Met een geit leer je vloeken’, wordt gezegd. Toch is het een populair dier bij hobbyboeren.

boer – bij de meeste ziekten niet zelf bepalen of hij preventief wil vaccineren. In Nederland is het bijvoorbeeld per wet geregeld dat rundvee niet mag worden gevaccineerd tegen mond- en klauwzeer (MKZ). Vaccineren zou betekenen dat andere landen ons rundvlees niet meer willen hebben, omdat ze niet meer kunnen controleren of een dier antistoffen in zijn lijf heeft vanwege een vaccinatie of vanwege een echte besmetting.

Onder de dierziekten zitten ook diverse zogenoemde zoönosen. Dat zijn ziekten die van het dier op de mens kunnen worden overgedragen. Een voorbeeld hiervan is de Q-koorts. Het is een ziekte die vooral voorkomt in de grootschalige geitenhouderij. De hobbyboer speelt vooral een rol als ‘genetische buffer’. Wanneer grote hoeveelheden geiten door de ziekte zijn geveld, of liever gezegd: wanneer de overheid grote hoeveelheden geiten heeft geruimd ter bestrijding van de ziekte, kunnen de geiten van hobbyhouders een genetische buffer, of reserve, vormen waar ook de professionele geitenhouders – direct of indirect – weer nieuwe dieren uit kunnen betrekken.

Uit de hand gelopen hobby’s

Een enkeling kan van zijn hobby alsnog zijn beroep maken. Met name in de paardenfokkerij zie je de hobby wel eens ‘uit de hand lopen’. In de afgelopen twintig jaar is bijvoorbeeld het Friese paard ongekend populair geworden. Het is een veel geziene gast op dressuurwedstrijden door het hele land. Voor een hengstenhouder kan de verkoop van de ‘diensten’ van zijn Friese hengst veel geld opleveren. Op die manier kan een hobby een goed belegde boterham opleveren.

Het paard heeft met name dankzij de vele hobbyïsten een nieuwe, economische belangrijke functie gekregen. De organisatiegraad is in deze sector dan ook relatief hoog. Het stamboek KWPN noemt zich tegenwoordig niet meer voluit Koninklijk Warmbloed Paardenstamboek Nederland, maar is als afkorting een ‘wereldmerk’ geworden: ‘Royal Dutch Sporthorses’. Het is ‘s werelds grootste leverancier van sportpaarden.